

Ю. Г. Бондаренко, Т. В. Кулініч
Національний університет “Львівська політехніка”

ОБ'ЄДНАННЯ ПІДПРИЄМСТВ ЯК МЕХАНІЗМ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В РЕГІОНІ

© Бондаренко Ю. Г., Кулініч Т. В., 2015

Досліджено взаємовплив об'єднань підприємств на розвиток їх учасників, а також на активізацію інвестиційної та підприємницької діяльності в регіоні, зокрема за умов наявності сформованої адекватної інвестиційної регіональної політики. У разі ефективного поєднання зазначених процесів регіон самостійно, створюючи умови для реалізації підприємницької діяльності та для утворення об'єднань підприємств, підштовхує інвесторів до вкладень у певні регіональні об'єкти, посилені завдяки такому об'єднанню, а значить – стимулює активний розвиток цієї території.

Для дослідження впливу створених об'єднань підприємств на збільшення припливу інвестицій у регіон у статті застосовано метод SWOT-аналізу. На прикладі сукупності об'єднань підприємств, значущих для соціально-економічного розвитку західного регіону України, здійснено диференціацію цих об'єднань за типами, виділено їхні характерні переваги і недоліки, визначено можливості їх впливу на розвиток регіону. Особливу увагу приділено кластерам як ефективній формі об'єднання підприємств та інструменту активізації регіональних процесів.

Ключові слова: об'єднання підприємств, механізм, підвищення ефективності інвестиційної діяльності, розвиток підприємництва, активізація регіональних процесів, SWOT-аналіз, кластер, західний регіон України.

Yu. G. Bondarenko, T. V. Kulnich
Lviv Polytechnic National University

ASSOCIATION OF ENTERPRISES AS A MECHANISM OF INVESTMENT ACTIVITIES' EFFICIENCY INCREASE IN THE REGION

© Bondarenko Yu. G., Kulnich T. V., 2015

The mutual influence of enterprises associations to development of their participants, as well as to intensification of investment and entrepreneurial activity in the region are researched, especially when adequate investment regional policy are formed. With effective combination of these processes region itself creates the conditions for the entrepreneurship implementation and for enterprises associations formation, and so it allows us to direct investments in certain regional objects, reinforced by such association, and therefore – all this promotes active development of the territory.

For research of influence of created associations of enterprises on increasing of investment inflows to the region, the SWOT-analysis method is applied at the article. On the example of enterprises associations set which are relevant to the socio-economic development

of the Western region of Ukraine, there is performed a differentiation of these associations per types, marked with their specific advantages and disadvantages, also there are outlined their possible impacts on the development of the region.

So, Association's formation through constant coordination of economic activities of enterprises-members and through ensuring their common interests in the relevant market will contribute sustainable development of the region. Associations in the form of Corporations creates the possibility of regional branches, formed with centralized and consolidated regulation of industrial and economic activities of their members, to better decide complex of their financial, technical, social and economic problems.

Consortium will help its members to conduct reasonable goal-setting, to achieve confidently the common economic goal, to implement target programs and projects in region, beneficial for its socio-economic development. Such group companies as Concern will allow regional enterprises-members to use the possibilities of large-scale production, combining, co-production and technological connections in order to get effective results with capital flow from less to more promising economy sectors, and also for financial implementation of large projects. Holding will create easier conditions for joint business activities, including the regulation of manufactured products' sales.

Industrial and Financial Groups (IFG) reveal the possibility of more effective implementation of state programs for the development of priority industries and for conducting economic restructuring in Ukraine according to international agreements. Due to IFG formation, investment and innovation processes will be activated in various sectors of the economy of the region, efficiency of the companies-members and their competitiveness on domestic and foreign markets should be increased.

Rare for today kinds of associations – Cartels and Syndicates - also provide their advantages to regional business-partners: thanks to the implementation of joint business, they can effectively regulate the marketing of products with the preservation of agree to reduce competition between such companies.

Particular attention is given to Clusters as an efficient form of business combination and as a revitalization tool for regional processes. Thus, from Clusters possibilities there are given innovation direction of economic development in a particular region considering its specificity, promoting employment growth and increasing demand for highly skilled labour, additional attraction of domestic and foreign investment. Clusters also provide strategic and operational support to SMEs, they increase competitiveness of the region as whole and create there a favourable competitive environment.

Key words: association of enterprises, mechanism, investment activity efficiency improving, business development, revitalization of regional processes, SWOT-analysis, cluster, Western Region of Ukraine.

Постановка проблеми. Відомою аксіомою є необхідність залучати інвестиції для успішного розвитку регіону. Тільки за умови ефективного використання інвестицій, приросту їх вкладень забезпечується успішність розвитку і багатство регіону та його мешканців. Образно кажучи, грошові ресурси – це кров для економіки, зокрема для економіки регіону. Для економічної політики України характерно, що регіон може розраховувати лише на невелику частину заробленої ним грошової маси, решта йде у централізований бюджет держави, а назад повертається невеликий її обсяг. Регіон повинен з особливою увагою ставитися до формування своєї інвестиційної політики, яка передбачає визначення основних напрямів, джерел та обсягів інвестиційних надходжень та їх перерозподіл. Щодо напрямів надходження, то, на нашу думку, якщо всі надії покладати на залучення інвестиційних ресурсів ззовні (не тільки від іноземних інвесторів, але й із державного

бюджету та інших зовнішніх для регіональних підприємств джерел), то регіон ніколи не розвиватиметься повною мірою. Відтак, є підстави стверджувати, що найрезультативнішим і найефективнішим для розвитку регіону є розроблення відповідного інструментарію та механізмів, створення відповідних внутрішніх і зовнішніх умов для активізації підприємницької діяльності у регіоні. Одним із засобів такої активізації може бути механізм об'єднання підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Модифікація об'єднань [1], а також процедури їх утворення, трансформації та реорганізації сьогодні доволі жорстко і докладно регламентовані в законодавстві України. Там також визначено мету утворення об'єднань підприємств: сприяння розвитку національної економіки, її інтеграції у світове господарство, а також створення сприятливих умов для підприємницької діяльності в Україні [2]. Питання об'єднання підприємств широко висвітлено і в підручниках з економіки підприємства, де надається коротка характеристика об'єднань добровільних підприємств [3; 5–9], і у фахових виданнях [10]. Окремі автори досліджують умови і ефективність функціонування в Україні певних видів об'єднань, до яких входять регіональні підприємства. Так, у публікаціях М. К. Колісник [11], зокрема, проаналізовано вплив на розвиток економіки України промислово-фінансових груп (ПФГ). І. В. Алексєєв [12] і О. Є. Кузьмін [13] дослідили особливості функціонування такого специфічного утворення, як виробничо-господарські структури. Приділено увагу і кластерним утворенням [14; 15]. Окремі особливості підвищення інвестиційної привабливості виробничо-господарських структур, активізації інноваційно-інвестиційної діяльності в регіоні та формування механізму, який має забезпечити реалізацію інвестиційної діяльності в економіці регіону, розглянуто і в наших попередніх публікаціях [16–18].

Водночас проблеми вибору кращих форм і умов створення об'єднань для певного регіону з урахуванням його специфіки (насамперед галузевої), а також позитивні результати підприємницької та інвестиційної діяльності в регіоні недостатньо висвітлені у сучасних працях відповідного тематичного спрямування.

Саме тому в статті зроблено крок у напрямку поглибленого вивчення умов і результатів функціонування об'єднань підприємств з метою загального поліпшення підприємницької та інвестиційної ситуації в регіоні.

Постановка цілей. В умовах посилення впливу науково-технічного прогресу, жорстких умов ведення бізнесу з'являється необхідність пошуку механізму для підвищення продуктивності підприємств, розширення сфер їх діяльності, прискорення темпів розвитку та збільшення інноваційних можливостей регіону, створення кращих можливостей для раціональних капіталовкладень, розширення ринку і ринкового потенціалу тощо. Це є не чим іншим, як перевагами об'єднання підприємств, а отже, ключем до вирішення багатьох нагальних проблем, які постають перед регіоном і перед державою загалом. Отож, основні цілі статті – проаналізувати та аргументувати доцільність об'єднання підприємств як механізму активізації залучення інвестиційних ресурсів у розвиток певного регіону. Серед завдань цієї публікації – чітко визначення факторів та передумов, які будуть найзначущішими для утворення об'єднань підприємств. Також важливо встановити очікуваний вплив результатів таких об'єднань на активізацію підприємницької та інвестиційної діяльності у регіоні та на підвищення їх ефективності.

Виклад основного матеріалу. Споконвіків живі організми об'єднувалися: тварини – в табуни, птахи – в зграї, люди – в групи, колективи, общини, поселення. В кожного з них була своя мета, і переважно такою метою було виживання. Ось і у наш час значущість об'єднання не змінилася, хоч спектр цілей збільшився і урізноманітнівся, починаючи з психологічної – страху самотності й закінчуючи економічною – отримання вигоди, задоволення своїх потреб. Із

поступальним розвитком світу ускладнювалися механізми функціонування економіки, найважливішої сфери суспільного життя, в якій на основі використання різноманітних ресурсів здійснюється виробництво, обмін, розподіл та споживання продуктів людської діяльності [1, с. 380].

З поступовою трансформацією систем макро- та мікроекономіки розвиваються і форми підприємницької діяльності, ускладнюються умови конкуренції (економічного суперництва). Отже, для успішної роботи в умовах ринкової конкуренції уже недостатньо працювати в межах окремих роздрібнених господарських одиниць. Отож, вони прагнуть об'єднуватись у промислові, промислово-фінансові та інші групи за територіальним або галузевим принципом для вирішення спільних економічних та соціальних завдань. Відповідно такі об'єднання підприємств у Господарському кодексі України називають господарськими, створеними з метою координації їх виробничої, наукової та іншої діяльності для вирішення спільних економічних та соціальних завдань. [2]. Це визначення можна доповнити за допомогою словника [1, с. 603], де вказано, що це добровільне об'єднання підприємств, фірм, компаній, юридичних осіб для спільної діяльності, координації дій, захисту своїх прав, обстоювання спільних інтересів в інших організаціях, установах.

Об'єднання підприємств має потенціал для забезпечення ефективного господарювання в ринкових умовах. Стимулом до об'єднання, особливо для підприємств, які нещодавно створені або приватизовані, є потреба у фінансовій, організаційній, матеріально-технічній допомозі, зокрема на стадії модернізації виробництва, перепідготовки кадрів, перепрофілювання виробництва або надання нових послуг.

До першочергових принципів створення об'єднань, на наш погляд, можна зарахувати такі як комплексність, координація та узгодженість, що є фундаментом будь-якого успішного проекту об'єднання підприємств. Очевидно, що для ефективного об'єднання необхідно, щоб підприємства працювали у тісному взаємозв'язку, маючи тим самим змогу доповнювати один одного, щоправда, за умови узгоджених і скоординованих дій. Метою координації має стати вплив структури об'єднання підприємств на узгодженість дій його учасників.

Отож, можна відзначити такі переваги об'єднання підприємств: розширення сфери діяльності підприємств; збільшення основи капіталовкладень та їх раціональне використання; кращі інноваційні можливості; розширення ринку і ринкового потенціалу; зменшення конкуренції; придбання цінних промислових ноу-хау, патентів, торгової марки, репутації; інший непрямий ефект [3, с. 87]. Також до переваг можна зарахувати варіативність структурної перебудови та відновлення зруйнованих виробничо-технологічних зв'язків. Такі зв'язки фактично забезпечують координацію діяльності та узгодженість між усіма ланками управлінських мереж та операційно-технологічних ланцюгів у межах об'єднання, що сприяє залученню значних фінансових ресурсів для нормального функціонування і розвитку підприємств, що до нього увійдуть.

Прикладом успішного об'єднання підприємств унаслідок посилення впливу глобалізаційних процесів є більшість великих заводів Європи, які, випускаючи кінцеву продукцію, орієнтуються на ресурси малих підприємств, які постачають їм комплектуючі, надають необхідні послуги тощо. Тим самим, об'єднуючись, вони сприяють розвитку усього регіону, надаючи додаткові робочі місця, збільшуючи надходження до місцевого (регіонального) і державного бюджетів, а також створюючи для свого регіону багато інших супутніх переваг. А це не що інше, як формування привабливого інвестиційного клімату регіону, активізація інвестиційно-інноваційних процесів у різних галузях вітчизняної економіки. Одночасно усе зазначене сприяє підвищенню ефективності діяльності підприємств, які належать до об'єднання, їх конкурентоспроможності як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Приклади успішних об'єднань підприємств можна знайти у таких "проривних" видах економічної діяльності (ВЕД) України, як машино-, літако-, суднобудування, агропромисловий комплекс, у галузі видобування ресурсів тощо.

Також однією з істотних переваг об'єднання підприємств є краще лобіювання спільних інтересів порівняно із захистом своїх інтересів поодиночі. Окрім того, саме об'єднання сприяє переміщенню великого капіталу з менш перспективних ВЕД у більш перспективні, а це, своєю чергою, приводить до реалізації комплексних економічних проектів. Зокрема, важливо, що в умовах, коли доступ до додаткових фінансових ресурсів є обмеженим і ускладненим, підприємство, яке входить в об'єднання (зокрема у ПФГ), переважно має можливість на вигідніших умовах отримати кредит від партнерів, або об'єднання вирішить залучити інвестиції у розвиток цього підприємства, отже, і у свій розвиток.

Безумовно, підприємницька діяльність органічно пов'язана з інноваційною діяльністю, а отже, має враховувати вплив чинника науково-технічного прогресу (НТП), який забезпечує поступальний, органічно взаємопов'язаний розвиток науки і техніки та зумовлює еволюційні або революційні зміни у межах технологічного способу виробництва [1, с. 532]. НТП дає змогу з кожним наступним кроком удосконалювати та комплексно використовувати сировинні та енергетичні ресурси, обсяг яких обмежений. А це, своєю чергою, є однією з основних та об'єктивних причин об'єднання у великі організаційні структури: асоціації, концерни, консорціуми, інші форми об'єднань.

Окрім того, часто саме об'єднання підприємств і організацій створює додаткові умови для розвитку інноваційної діяльності. Серед найбільш вдалих та економічно вигідних комбінацій – приєднання групи промислових підприємств до об'єднання, в якому вже працює наукова (проектна та/ або дослідна) організація. Це вигідніше, ніж укладання ними договору зі сторонньою організацією про виконання нею науково-дослідних або пошукових робіт, коли здебільшого доводиться переплачувати за надані послуги і без гарантії щодо якісно виконаної роботи. Така об'єднана співпраця особливо доцільна, якщо це торкається довгострокових перспективних і прибуткових проектів або планів, оскільки забезпечить тим самим повноту умовного циклу: потреба – наука – інноваційна діяльність – інвестиційна діяльність – виробництво продукції, її збут та споживання.

Історія становлення і розвитку виробничих та науково-виробничих об'єднань як механізму поєднання зусиль і результатів діяльності декількох підприємств (організацій, установ) розпочалася ще в радянські часи. Після розпаду Радянського Союзу на етапі переходу від планової економіки до ринкової було розкрадено і штучно зруйновано більшість виробничих і науково-виробничих комплексів, що були технологічно взаємопов'язані між собою, доповнюючи один одного. Вони становили лівову частку всієї економіки держави і, відповідно, створювали робочі місця, формували грошові надходження у бюджети, відповідно – добробут населення держави і багато іншого. Прикладів безліч, але найяскравішими серед підприємств західного регіону України є “Електрон”, “Термоприлад”, “Аерофлот”, Львівський складзеркальний завод. Сьогодні залишилося надзвичайно мало з тих гігантів виробничого потенціалу західного регіону, які ще пробують триматися на плаву. До них можна зарахувати “Львівський автобусний завод”, “Сільмаш” та інші.

Свого часу було втрачено таку важливу опору діяльності цих підприємств, як організація масового випуску продукції, розподіл праці. Колись таке об'єднання і розподіл зусиль давали змогу зменшити витрати на одиницю виготовлення продукції і робили її доступною та дешевою для населення держави. Це забезпечувало стабільний асортимент випуску кінцевої продукції, сприяло створенню та забезпеченню попиту на цю продукцію, не створюючи дефіциту. Ці переваги, які фактично втрачено на пострадянській території, продовжують застосовуватися в інших країнах світу. Яскравим прикладом є масове виробництво автомобілів, яке було спочатку предметом розкоші, а пізніше перетворилося на засіб повсякденного користування. Такі західні автомобільні концерни, як Форд, Крайслер тощо, вже близько півстоліття користуються перевагами об'єднань у процесі глобального розподілу праці. За теперішніх умов обмеження всіх видів ресурсів Україні варто повернутися до підприємницьких та інвестиційних переваг, що набудуть її підприємства у разі їх об'єднання.

Безумовно, з кожним роком все більше підприємств задумуються над тим, чи увійти в склад великих об'єднань і які переваги вони отримають. Вагомим підтвердженням позитивного впливу від консолідації є створення нових об'єднань, таких як кластери. В більшості галузей економіки розвинених країн такі структури займають чільні позиції. Так, наприклад, основа економіки Японії складається з провідних фінансово-промислових груп, відомих на весь світ, таких як “Міцубісі”, “Міцуй”, “Сутімото”. Відповідно у Південній Кореї – “Хюндай”, “Самсунг”, “Деу”. Ці об'єднання підприємств не тільки забезпечують значний обсяг виробництва та реалізації продукції в межах своєї держави, але й збільшують частку її експорту на світових ринках.

Зауважимо, що завдяки такому механізму, як об'єднання підприємств, після Другої світової війни Японія виграла, образно кажучи, “війну на економічному фронті”. Ідея полягала в тому, що, програвши війну американцям, японці об'єдналися в середині своєї нації, створивши низку сильних об'єднаних інституцій. До останніх увійшли: Японський центр продуктивності (організація навчальних поїздок до Америки); Економічний японський квартет (до якого входило Міністерство міжнародної торгівлі та промисловості та Міністерство фінансів); Союз роботодавців – так званий “Кейданрен”, який лобював загальнонаціональні інтереси. Період відбудови країни тривав шість–сім років, а після цього було десятиліття підготовки до економічного стрибка. Впродовж 70–80-х років ХХ ст. річний приріст ВВП перевищував 10 % [4]. Світ назвав його “японським економічним дивом”. Громадяни Японії згуртувалися навколо поставленої мети, якою стало досягнення високої конкурентоспроможності їх країни. Саме об'єднання за допомогою обґрунтованих, наперед визначених інструментів, механізмів, інституцій вивело Японію на перші позиції в рейтингу найбільш економічно розвинених та інвестиційно привабливих країн світу.

Розглядаючи переваги об'єднання, треба визначити і недоліки [3, с. 87], серед яких, зокрема: можливе ускладнення організаційної структури; недостатня гнучкість та оперативність прийняття рішень; втрата контролю; морально-психологічні проблеми; можлива втрата торгового імені, репутації, клієнтури, а також виробничих секретів.

Отже, об'єднання підприємств має і недоліки, насамперед зниження мобільності, що суперечить вимозі сьогодення – щоб бути успішним і прибутковим, необхідно швидко реагувати на будь-які зміни, які відбуваються на ринку. Окрім того, необхідно враховувати, що у разі об'єднання незалежних підприємств виникає потреба в налагодженні або створенні зовсім нової ефективної структури управління для прийняття узгоджених управлінських рішень. Часто цей процес трансформації затягується на доволі тривалий період, або є неефективним, а отже, стає однією з основних причин розпаду об'єднання і втрати його ринкових позицій порівняно з конкурентами.

Для прийняття стратегічного рішення про об'єднання на мікроекономічному рівні підприємство – потенційний учасник такого об'єднання – має зважити очікувані переваги і недоліки, які в нього з'являться внаслідок такого відповідального рішення. Отже, для нього важливо з'ясувати позиції “Strengths” (сильні сторони) і “Weaknesses” (слабкі сторони), які воно здобуває, згідно з методикою SWOT-аналізу. З іншого боку, коли група підприємств входить до об'єднання, запускається певний механізм, і їх вплив на стан і розвиток регіону через більший масштаб стає сильнішим. Цей механізм має подвійний вплив, оскільки змінене зовнішнє для об'єднання (мезо- і в дечому макроекономічне) оточення теж потужніше і швидше позначатиметься на підприємницькій та інвестиційній “кар'єрі” об'єднання. Саме тому значення набуває встановлення його “Opportunities” (можливостей) і “Threats” (загроз). Останні визначають важелі й обмеження розвитку підприємницької та інвестиційної активності регіону загалом і його об'єднань, що живлять та задають цей соціально-економічний розвиток зсередини.

У табл. 1 зведено зовнішні та внутрішні чинники SWOT-аналізу, що відображають внутрішні наслідки об'єднання підприємств та зовнішній вплив цього процесу на розвиток регіону. У табл. 2 наведено детальніший аналіз сильних і слабких сторін окремих основних видів господарських об'єднань в Україні, вказано умови їх створення, а також виявлено можливості для розвитку підприємницької та інвестиційної діяльності, які надає кожне із цих об'єднань.

SWOT-аналіз механізму впливу процесу формування об'єднань на розвиток підприємств регіону, зміну його підприємницької та інвестиційної активності

<p align="center">Сильні сторони:</p> <ul style="list-style-type: none"> • комплексність, координація та узгодженість дій і прийняття спільних рішень; • підвищення рівня комунікації та обміну інформацією між учасниками; • легший доступ до джерел інформації; • дія “ефекту масштабу” в разі зниження витрат на виробництво та збут продукції; • переваги кооперації через мінімізацію трансакційних витрат; • швидше досягнення спільних матеріальних інтересів членів об'єднання; • легший доступ до фінансових ресурсів представників об'єднання; • кращий розвиток інноваційного потенціалу учасників об'єднання через придбання цінних промислових ноу-хау, патентів, торгової марки; • зростання рівня якості виробленої продукції або наданих послуг через кращий доступ і більші можливості до інновацій; • зростання конкурентоспроможності об'єднаних підприємств і зменшення негативного впливу зовнішньої конкуренції; • більша орієнтація на потреби ринку, краще бачення та розуміння ринку; • підвищення продуктивності та стабільності розвитку підприємств-учасників об'єднання; • розширення сфери діяльності підприємств, що увійшли до об'єднання; • кращий захист своїх прав і обстоювання спільних інтересів в інших організаціях, установах; • легше формування позитивного іміджу об'єднання; • синергетичний ефект від реалізації спільних інвестиційних проектів 	<p align="center">Слабкі сторони:</p> <ul style="list-style-type: none"> • можливе ускладнення організаційної структури; • зниження мобільності учасників об'єднання; недостатня гнучкість та оперативність прийняття рішень; • страх власників підприємств-учасників бути поглинутими і втратити важелі управління своїм підприємством; • можлива втрата “індивідуальності” представниками об'єднання (власного торгового імені, репутації, клієнтури, а також виробничих секретів); • фінансова або інша залежність від керівної організації
<p align="center">Можливості:</p> <ul style="list-style-type: none"> • прискорений розвиток регіону з подальшою стабілізацією; • зростання можливостей для залучення внутрішніх та зовнішніх інвестицій; • кращі можливості раціональних капіталовкладень; • розкриття і розширення ринкового потенціалу регіону; • підвищення економічної стійкості регіональних підприємств для виходу на зовнішні ринки; • довіра потенційних покупців до продукції підприємств, які об'єднані в одну структуру і сформували спільний позитивний імідж; • полегшення доступу до державних інституцій; • зниження податкового тиску на учасників об'єднання; • сприяння розвитку малих та середніх підприємств у регіоні; • підтримка новостворених та уже діючих підприємств, які не можуть самостійно адаптуватися до нових умов, які диктує ринок 	<p align="center">Загрози:</p> <ul style="list-style-type: none"> • політична і економічна нестабільність; • вплив наслідків світової кризи; • нечітко визначена система оподаткування; • недосконалі законодавчі акти, які визначають інвестиційну та підприємницьку активність об'єднань підприємств; • тяжіння об'єднань до монополізму при поділі ринків

Характеристика основних господарських об'єднань в Україні, їх переваг і недоліків та можливостей впливу на розвиток регіону

Вид об'єднання / успішні проекти	Шляхи створення, окремі особливості	Переваги / недоліки об'єднання	Можливості для регіону, регіонального розвитку
1 2 <u>АСОЦІАЦІЯ</u> Асоціація ювелірів України, Асоціація сільськогосподарських підприємств “Броди”, Міжрегіональна науково-виробнича асоціація підприємств “Авіокон проект”, Асоціація роботодавців Львівської області, Асоціація “Львівський пасажирський транспорт”, Асоціація виробників молока України, European Business Association, American Marketing Association	Договірне об'єднання з централізацією однієї або кількох виробничих та управлінських функцій, розвитку спеціалізації та кооперації виробництва, організації спільних виробництв на основі об'єднання учасниками фінансових та матеріальних ресурсів, за принципом добровільного членства	3 <i>Переваги:</i> <ul style="list-style-type: none"> • збереження господарської самостійності членами асоціації; • безкоштовне використання послуг асоціації її членами; • кооперація і координація виробничої діяльності між членами асоціації; • узгодження дій щодо визначення цін, освоєння ринків збуту, захисту інтересів своїх членів; • створення асоціації суто на добровільних засадах; можливість участі в асоціації підприємств всіх форм власності, які укладають між собою багатосторонній договір, де визначають усі необхідні умови діяльності об'єднання; • представлення інтересів її членів у відносинах з державними та недержавними організаціями; • додаткове розроблення економічних та юридичних прогнозів; • узагальнення та поширення передового досвіду підприємств – членів асоціації; збір, обробка та надання різноманітної корисної інформації для членів асоціації; • пропаганда і підтримка науково-технічного співробітництва між членами; • централізація однієї або декількох виробничо-господарських та управлінських функцій; • юридична основа створення асоціації – волевиявлення сторін договору; • здійснення спільних підприємницьких проєктів; • можливість так званої “м'якої” форми централізації; • менша централізація управлінських зв'язків порівняно з іншими видами об'єднань; • можливість одночасно бути членом кількох асоціацій; • відсутність відповідальності асоціації за зобов'язаннями своїх членів; • можливість виходу з асоціації після закінчення фінансового року <i>Недоліки:</i> <ul style="list-style-type: none"> • асоціація не має права самостійно (від свого імені) здійснювати підприємницьку діяльність; • законодавством встановлена вимога про оплату вступних внесків 	4 постійна координація господарської діяльності підприємств та забезпечення спільних інтересів учасників на регіональному, національному або міжнародному ринках сприятиме стабільному розвитку регіону

1 2	3	4
<p><u>КОРПОРАЦІЯ</u> Карпатбуд; Енерго-ресурс – Інвест; Галичартбуд; Рошен; Богдан; Агро-Союз; Intel; Toyota; Microsoft; IBM; Fiat</p>	<p>Договірне об'єднання з делегуванням окремих повноважень централізованого регулювання діяльності кожного з учасників органам управління корпорації у вирішенні складних фінансових, технічних, соціально-економічних проблем, забезпечення захисту спільних інтересів; консолідація виробничо-господарської діяльності підприємств</p>	<p><i>Переваги:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • збереження фінансової та юридичної незалежності підприємств об'єднання; • делегування учасниками об'єднання його керуючим органам частини повноважень, пов'язаних з централізованим виконанням деяких функцій в інтересах кожного з учасників; • кооперування у виробництві товарів, координація основної господарської діяльності учасників корпорації тощо; • створення корпорації підприємствами будь-яких форм власності на основі об'єднання їхніх спільних виробничих, наукових і комерційних інтересів та централізованого управління діяльністю членів об'єднання; • обмежена відповідальність за зобов'язаннями (відповідно до розміру внесеного паю); • тривалий період функціонування. <p><i>Недоліки:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • жорсткіша організаційна структура корпорації порівняно з асоціацією; • складність у реєстрації та надання звітності державним органам управління; • подвійне оподаткування прибутку; • делегування членами корпорації частини своїх повноважень правлінню для централізації управління; • збереження взаємних зобов'язань і договорів, укладених підприємствами, що об'єдналися, у разі їх виходу з корпорації; • розбіжності між функціями власності та контролю у корпорації; • труднощі з ліквідацією корпорації
<p><u>КОНСОРЦІУМ</u> Астек; Едапс (ІТ-ринок); Укр.-гідро-енергострой; Нац. інновації; WCU (жіночий консорціум України); British Petroleum; Shell; Airbus Industry</p>	<p>тимчасове статутне об'єднання підприємств з делегуванням окремих повноважень централізованого регулювання діяльності кожного з учасників органам управління консорціумом</p>	<p><i>Переваги:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • компанії, які входять до консорціуму, повністю зберігають свою економічну і юридичну самостійність; • консорціум користується і розпоряджається майном, яким його надляють засновники, а також коштами, виділеними на здійснення відповідної цільової програми чи проекту; • юридичною основою консорціуму є фінансова або адміністративна залежність членів такого об'єднання від одного або групи підприємств (за волевиявленням сторін); • консорціуми створюються для координації дій під час здійснення різних банківських операцій. <p><i>Об'єднання допомагає учасникам консорціуму впевненіше досягти певної спільної господарської мети, реалізації цільових (корисних для соціально-економічного розвитку регіону) програм, науково-технічних, будівельних проєктів тощо</i></p>

1 2	3	4
<p><u>КОНЦЕРН</u> Антонов; Концерн радіомовлення, радіозв'язку та телебачення; ПАТ "Концерн Електрон", Галнафтогаз, Хлібпром, Київпдзем-шляхбуд, Військторгсервіс, Фольксваген, General Motors, Siemens, Volkswagen</p>	<p>Об'єднання підприємств на підставі статуту, а не установчого договору, наслідком чого є повна фінансова залежність підприємств-членів концерну від підприємств, що його заснували</p>	<p><i>Недоліки:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • предмет і цілі діяльності визначають власники (уповноважені органи консорціуму), а не його члени; засновниками консорціуму є його власники і уповноважені органи, а не підприємства, які входять до нього; • складності ведення окремого обліку, обов'язкове ведення додаткового балансу; • наявність великої кількості відділів і підрозділів, які змушені пристосовуватися один до одного через об'єднання; • особливості правового стану державних статутних об'єднань є обмежене право виходу підприємств з них (зокрема державних – тільки за згодою органів, визначених в актах про їх створення); • об'єднання загальнодержавної власності створюються, реорганізуються і ліквіднуються тільки рішеннями Кабінету Міністрів України (декретами, постановами) <p><i>Переваги:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • об'єднання капіталу і зосередження адміністративних функцій у центрального органу управління створює можливість ефективніше реалізовувати великі фінансові проекти й оперативно реагувати на зміну ринкової кон'юнктури; • централізація функцій науково-технічного і виробничого розвитку, інвестиційної, фінансової, зовнішньоекономічної та інших видів діяльності; • учасники концерну наділяють концерн частиною своїх повноважень, зокрема правом представляти їх інтереси у відносинах з органами влади, іншими підприємствами та організаціями; • власник або уповноважений ним орган має право представляти інтереси учасників концерну у відносинах з органами влади, іншими підприємствами та організаціями. <p><i>Недоліки:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • повна фінансова залежність підприємств-учасників концерну від підприємств, що є його засновниками і відповідно власниками, або уповноважених ними органів; така фінансова залежність породжує адміністративну залежність; • концерни загальнодержавної власності створюються, реорганізуються і ліквіднуються рішенням Кабінету Міністрів України. Склад членів і статуту цих об'єднань затверджують відповідні галузеві міністерства; • особливості правового стану статутних об'єднань є обмежене право виходу з них підприємств-членів тільки за згодою засновника (власника або уповноваженого органу); • учасники концерну не мають права бути одночасно учасниками інших об'єднань без згоди концерну; • відповідно до установчих документів на учасників може покладатися субсидіарна юридична відповідальність за зобов'язаннями концерну, своєю чергою, концерн може відповідати за зобов'язаннями учасників
	<p><i>Недоліки:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • предмет і цілі діяльності визначають власники (уповноважені органи консорціуму), а не його члени; засновниками консорціуму є його власники і уповноважені органи, а не підприємства, які входять до нього; • складності ведення окремого обліку, обов'язкове ведення додаткового балансу; • наявність великої кількості відділів і підрозділів, які змушені пристосовуватися один до одного через об'єднання; • особливості правового стану державних статутних об'єднань є обмежене право виходу підприємств з них (зокрема державних – тільки за згодою органів, визначених в актах про їх створення); • об'єднання загальнодержавної власності створюються, реорганізуються і ліквіднуються тільки рішеннями Кабінету Міністрів України (декретами, постановами) <p><i>Переваги:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • об'єднання капіталу і зосередження адміністративних функцій у центрального органу управління створює можливість ефективніше реалізовувати великі фінансові проекти й оперативно реагувати на зміну ринкової кон'юнктури; • централізація функцій науково-технічного і виробничого розвитку, інвестиційної, фінансової, зовнішньоекономічної та інших видів діяльності; • учасники концерну наділяють концерн частиною своїх повноважень, зокрема правом представляти їх інтереси у відносинах з органами влади, іншими підприємствами та організаціями; • власник або уповноважений ним орган має право представляти інтереси учасників концерну у відносинах з органами влади, іншими підприємствами та організаціями. <p><i>Недоліки:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • повна фінансова залежність підприємств-учасників концерну від підприємств, що є його засновниками і відповідно власниками, або уповноважених ними органів; така фінансова залежність породжує адміністративну залежність; • концерни загальнодержавної власності створюються, реорганізуються і ліквіднуються рішенням Кабінету Міністрів України. Склад членів і статуту цих об'єднань затверджують відповідні галузеві міністерства; • особливості правового стану статутних об'єднань є обмежене право виходу з них підприємств-членів тільки за згодою засновника (власника або уповноваженого органу); • учасники концерну не мають права бути одночасно учасниками інших об'єднань без згоди концерну; • відповідно до установчих документів на учасників може покладатися субсидіарна юридична відповідальність за зобов'язаннями концерну, своєю чергою, концерн може відповідати за зобов'язаннями учасників 	<p>Використання можливостей великомасштабного виробництва, комбінування, кооперування виробничих і технологічних зв'язків з метою отримання ефективних результатів; переміщення капіталу з менш перспективних галузей промисловості в перспективніші, а також реалізація великих фінансових проектів</p>

1 2	3	4
<p><u>ХОЛДИНГ</u> Метал-Холдинг, ”Дакор Агро Холдинг”, Смарт-Холдинг (інвестиційна група), Ліко- Холдинг (провідна будівельна компанія), Український Аптечний Холдинг, United Airlines, Nestle</p>	<p>Договірне об’єднання підприємств переважно однієї галузі, яке володіє, користується та розпоряджається холдинговими корпоративними пакетами акцій (крім пакетів акцій, що перебувають у держав. власності)</p>	<p><i>Переваги:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • об’єднувані у холдинг суб’єкти мають юридичну і господарську самостійність; • фактично, у разі наявності у статутному фонді холдингу акцій та/або майна дочірніх підприємств, він стає перехідною формою між власне об’єднанням підприємств і господарським товариством; • на холдинг покладається субвідповідальність за зобов’язаннями корпоративного підприємства; контролююче підприємство відповідає за результати господарської діяльності дочірнього підприємства (якщо з вини контролюючого підприємства дочірнє підприємство уклало невігідні для нього угоди або господарські операції, то контролююче підприємство має компенсувати завдані дочірньому підприємству збитки). <p><i>Недолік:</i> між холдинговою компанією (материнською) та її дочірніми підприємствами встановлюються відносини контролю–підпорядкування.</p>
<p><u>ПРОМИСЛОВО-ФІНАНСОВА ГРУПА</u> ПФГ “Росан” (Росан-Капітал, Росан-Глобал, Росан Інвест, Міст-Експрес, Міст-Тур), Автоальянс, ТАС “Райффайзен Банк Аваль”, American Funds, TD Bank, ICG</p>	<p>Найбільше в Україні об’єднання капіталу. Об’єднання, яке створюється за рішенням Кабінету Міністрів України. Підставою для створення промислово-фінансової групи є генеральна угода про спільну діяльність</p>	<p><i>Можливості</i></p> <p>ефективнішої реалізації державних програм розвитку пріоритетних галузей виробництва, проведення структурної перебудови економіки України, включаючи програми згідно з міжнародними договорами України.</p> <p>Можливість активізації інвестиційно-інноваційних процесів у різних галузях економіки, підвищення ефективності діяльності підприємств, їх конкурентоспроможності на внутр. і зовн. ринках</p>

1 2	3	4
<p><u>КАРТЕЛЬ</u> Буковель, Asian Racing Federation</p>	<p>Договірне об'єднання підприємств переважно однієї галузі, де учасники зберігають свою власність на засоби і продукт виробництва</p>	<p><i>Переваги:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • учасники зберігають свою власність на засоби виробництва і продукт виробництва; • можливість обміну патентами, регулювання ціни; • можливість укладання усної угоди. <p><i>Недолік:</i> антимонопольне законодавство багатьох країн світу забороняє створення такого об'єднання</p>
<p><u>СИНДИКАТ</u> Утворений 1887 р. в Україні Синдикат Цукрозаводчиків “Продвугілля”, De Beets</p>	<p>Різновид картельної угоди, коли створюється спільний збутовий орган або збутова мережа одного з учасників синдикату</p>	<p><i>Переваги:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • така форма об'єднання підприємств характерна для галузей з масовим виробництвом однорідної продукції; • через спільний збутовий орган або збутову мережу одного з учасників об'єднання може здійснюватись закупівля сировини для усіх учасників синдикату. <p><i>Недоліки:</i> на відміну від картелю, синдикат розриває безпосередній зв'язок окремих фірм з ринком; така форма об'єднання характерна для підприємств, що виробляють однорідну продукцію</p>
<p><u>КЛАСТЕР</u> Хмельницький будівельний кластер, Хмельницький швейний кластер, Кам'янець-Подільський туристичний кластер, Кластер сільського туризму Оберіг” (с. Гриців, Хмел. обл.)</p>	<p>Сконцентровані за географічною ознакою групи взаємопов'язаних між собою компаній у відповідних галузях. Втілення концепції кластерів можливе на будь-якій території, у будь-якій галузі.</p>	<p><i>Переваги:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • до кластера можуть входити підприємства з різною формою власності і різним типом об'єднання; • забезпечує кооперацію та співпрацю в межах кластера; • сприяє підвищенню продуктивності та максимальному досягненню прибутковості підприємств, що його формують; дозволяє підвищити якість продукції і забезпечити обмін практичним досвідом між учасниками; • надає кращий доступ до робочої сили та постачальників; • сприяє кооперуванню з підприємствами різних галузей, зокрема з університетами, торговельно-промисловою палатою, громадськими структурами, агенціями регіонального розвитку, обласними державними адміністраціями тощо; • кожне підприємство виграє від ефекту масштабу, зберігаючи автономну стратегічну політику свого підприємства; • має достатню гнучкість та налаштований на впровадження швидких змін; • стимулює створення нових підприємств; <p>Можливість розвитку економіки у конкретному регіоні з урахуванням його специфіки, із завданням інноваційного напрямку розвитку регіону та з розширеним використанням нових технологій та розвитком інноваційного сектору; сприянням зростанню</p>

1 2	3	4
<p>Інноваційно-інвестиційний кластер (м. Тернопіль), Вінницький переробно-харчовий кластер, Silicon Valley: Hewlett-Packard, Intel, IBM, Adobe Systems, Advanced Micro Devices (AMD), Apple Inc., Google, Symantec, Yahoo</p>	<p>Це об'єднання за територіальною ознакою подібних за номенклатурою виготовленої продукції підприємств</p>	<p>зайнятості населення та збільшенню попиту на висококваліфіковану робочу силу. Збільшення залучення внутрішніх та зовнішніх інвестицій. Стратегічна та оперативна підтримка малих і середніх підприємств, підвищення конкурентоздатності регіону загалом та створення сприятливого конкурентного середовища</p>

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отож, внутрішні резерви регіону та його підприємств найкраще можна розкрити через механізм об'єднання цих підприємств, який дає змогу забезпечити прискорення процесів активізації підприємницької та інвестиційної діяльності у певних ВЕД досліджуваного регіону.

Стратегічні рішення щодо зовнішньої підтримки розвитку підприємницької та інвестиційної діяльності на регіональних об'єднаннях підприємств повинні ґрунтуватися на отриманих результатах SWOT-аналізу щодо сильних і слабких сторін окремих видів і форм цих об'єднань. Зокрема, на увагу заслуговують можливості регіональних об'єднань для прояву своїх специфічних конкурентних переваг, особливо в сфері технологічного розвитку та забезпечення матеріальними та фінансовими ресурсами. Безумовно, це дозволить утворити своєрідний фундамент регіональної економіки, привабити додаткові інвестиції.

Подальші дослідження плануємо скерувати на пошук кращих варіантів і можливостей розвитку конкурентних переваг регіону та його підприємств завдяки залученим інвестиціям, звернувши увагу на вивчення взаємозв'язків між конкурентоспроможністю регіональних підприємств і підвищенням їх інноваційної привабливості.

1. Економічна енциклопедія. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2002. – 952 с.
2. Господарський кодекс України №436-15 від 16.01.2003 року, станом на 11.03.2007 року [Електронний ресурс] / Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=436-15>.
3. Захарчин Г. М. Основи підприємництва: [навч. посіб.] / Г. М. Захарчин. – К.: Знання, 2008. – 437 с.
4. Гаврилишин Б. Національна ідея. Утопія чи реальність? / Б. Гаврилишин // Дзеркало тижня. – № 5. – 11–17 лютого 2006 р.
5. Бойчик І. М. Економіка підприємства [Текст]: навч. посіб. / І. М. Бойчик. – К.: АТІКА, 2004. – 479 с.
6. Господарське законодавство: [навч. посіб.; 2-ге вид.]. – Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2004. – 172 с.
7. Щербина В. С. Господарське право: [підручник] / В. С. Щербина. – 2-е вид., перероб. і доп. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – 592 с.
8. Старцев О. В. Підприємницьке право: [навч. посіб.] / О. В. Старцев. – К.: Істина, 2006 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ebk.net.ua/Book/PP/03-2-220.htm>.
9. Федоренко В. Г. Політична економія: [підручник] / В. Г. Федоренко. – К.: Алерта, 2008 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/16400116/politekonomiya/obyednannya_pidpriyemstv_formi_osoblivosti_gospodarskoyi_diyalnosti#.
10. Кулиняк І. Я. Характеристика організаційно-правових форм об'єднання підприємств / І. Я. Кулиняк, Л. Р. Прийма // Науковий вісник НЛТУ України, 2012. – Вип. 20.12. – С. 199–205.
11. Колесник М. К. Информационно-организационный аспект оценивания конкурентоспособности производственно-хозяйственной структуры в машиностроении / М. К. Колесник, А. М. Ульянова // Бизнес-информ, 2009. – № 3. – С. 25–31.
12. Алексеев І. В. Стратегії та регулювання інноваційного розвитку виробничо-господарських структур: автореф. дис. ... д-ра екон. наук: 08.02.03 / НАН України; Інститут економічного прогнозування. – К., 2002. – 33 с.
13. Проблеми фінансово-кредитного регулювання інноваційного розвитку виробничо-господарських структур: монографія / за заг. ред. О. Є. Кузьміна, І. В. Алексеева. – Львів: Вид-во Нац. ун-ту “Львівська політехніка”, 2007. – 152 с.
14. Дробенко Ю. Г. Кластер як організаційна форма залучення інвестицій в рекреаційну сферу послуг м. Львова / Ю. Г. Дробенко // Вісник Нац. ун-ту “Львівська політехніка” “Проблеми економіки та управління”. – Львів: Вид-во Нац. ун-ту “Львівська політехніка”, 2001. – № 425. – С. 123–131.
15. Длугопольський О. В. Кластерна модель розвитку промислового виробництва регіону як фактор ефективних структурних реформ / О. В. Длугопольський // Економічний часопис – XXI: Науковий журнал. – 02/2003. – № 2. – С. 46–51.
16. Кулініч Т. В. Активізація інноваційно-інвестиційної діяльності в регіоні / Кулініч Т. В., Бондаренко Ю. Г., Цимбаліста Н. А. // Вісник Нац. ун-ту “Львівська політехніка” “Проблеми економіки та управління”. – Львів: Вид-во Нац. ун-ту “Львівська політехніка”, 2008. – № 611. – С. 176–181.
17. Кулініч Т. В. Інвестиційна привабливість виробничо-господарських структур регіону (методи оцінки та регулювання): монографія / Т. В. Кулініч. – Вид-во НАН України., Ін-т регіональних досліджень. – Львів, 2010. – 210 с.
18. Кулініч Т. В. Механізм забезпечення реалізації інвестиційної діяльності в економіці регіону / Кулініч Т. В., Дробенко Ю. Г. // Вісник Нац. ун-ту “Львівська політехніка” “Проблеми економіки та управління”. – Львів: Вид-во Нац. ун-ту “Львівська політехніка”, 2007. – № 582. – С. 163–168.